

Görbe Attiláné Zán Krisztina rendőr alezredes
Belügyi Tudományos Tanácsa titkára

A görög-török fal = Határbiztonság

„Minden emberi lény szabadon születik és
egyenlő méltósága és joga van.
Az emberek, ésszel és lelkiismerettel
bírván, egymással szemben testvéri
szellemben kell, hogy viseltessenek”
(Az Emberi Jogok Nyilatkozatának 1. cikke)

A 2002-ben megjelent Pécsi Határőr Tudományos Közlemények I. kötetében „Gondolatok a rendészettudományhoz” címmel a rendészettudomány egy elkötelezett, „megszállott” híve – a szerző nevesíti így magát – tollából olvashatunk máig érdeklődésre számot tartó gondolatokat, okfejtést a rendészettudomány helyéről, szerepéről. Bár már lassan egy évtized telt el, mind a ma napig találunk a tanulmányban megválaszolatlan kérdéseket és ez nem a szerző hibája! „A biztonság megteremtésében, fenntartásában, szavatolásában – a globalizáció minden pozitív és negatív hatása ellenére – új értelmet nyert a belső biztonság, a köznyugalom, a közrend, közbiztonság, amelyek hagyományos szerepe át- és felértékelődött. Nagyon is szükséges kutatni, elemezni és a különböző elemek rendszerbe kapcsolásával „felépíteni” a rendészettudományt, mert az előzőekben felvezetett biztonság és a biztonságot garantáló összetevők – prioritásaikat tekintve is – megváltoztak.

...a biztonság jövőbeni garanciája elsősorban nem a hadtudomány és a katonai műveletek milyenségén múlik, hanem a civil közigazgatás, illetve a rendészeti és nemzetbiztonsági szervek tevékenységének összhangján. Az új évezred új kihívásaira tudományosan rendszerezett, elméletileg megalapozott, kísérletekkel igazolt, módszer-gazdag, változatos és meglepetésszerű, támadólagos, kezdeményező és nem lépéshátrányos, eseménykövető és esemény-regisztráló rendszertel leszünk képesek hatásos válaszokat adni.”¹

Nem vehetem és nem is veszem a bátorságot a közel tíz éve rendezetlen helyzet megoldására, csupán szerény eszközeimmel – jelen esetben egy pár, a migrációval foglalkozó gondolat összefoglalásával – kívánok a rendészettudomány elkötelezett és „megszállott” híveinek táborához csatlakozni, folytatva azt a harcot, amit Virányi tábornok úr, a Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozatának alapító vezetője megkezdett.

¹ Virányi Gergely: Gondolatok a rendészettudományhoz. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények I. Pécs, 2002. 36-37. o.

A 2011-es év talán első migrációval kapcsolatos híreként napvilágot látott az az információ, miszerint az USA és Mexikó közötti virtuális határ mintájára – a kéréstlen bevándorlást megakadályozandó – fal építését tervezi az athéni kormány. A 206 kilométer hosszú görög-török határ mentén húzódó akadály tervéről Hrisztosz Papucisz polgárvédelmi miniszter, volt görög EU-biztos beszélt egy év eleji interjújában. Törökország megérti azt a görög tervet, hogy a két ország határának egy részén az illegális bevándorlás elleni küzdelem jegyében kerítést akarnak építeni. A török miniszterelnök szerint nem lenne igazságos ezt egy falnak hívni: ez csak egy kerítés.

Nem új jelenségről van szó. A bevándorlókkal szembeni falak az Európai Közösségen belül folyamatosan erősödnek, még ha kifinomultabb formában is. Egyrészt ezt szolgálják a törvények: egyre nehezebb megszerezni az állampolgárságot, egyre ritkábban egyesülhetnek a családok. Másrészt az európai társadalom nem fogadja be a bevándorlókat: ők az elsők, akik a munkaerőpiacon kívül kerülnek, nincsenek állampolgári jogaik stb. A rasszizmus és az előítéletek láthatatlan, de áttörhetetlen gátjai – ha úgy tetszik „falai” – tartják távol a bevándorlókat az európai társadalomtól.

Ezek a falak azonban azt is mutatják, hogy Európa elárulja saját alapvető értékeit – nemcsak azzal, hogy a társadalom külső és belső határai mentén mindennapos jelenség az emberi jogok megsértése, hanem elsősorban azt az alapvető tagadják meg, amelyre az európai társadalom felépül: az egyenlőség és a társadalmi igazságosság ígéretét.

Görögország és Törökország az elmúlt években találták szemben magukat a bevándorlók számának erőteljes növekedésével. Ezt a jelenséget meghatározó módon befolyásolja a két ország földrajzi helyzete is.

Görögország – hivatalos nevén a Görög Köztársaság – Európa délkeleti részén, a Balkán-félsziget déli végén helyezkedik el. Északon Albániával, Macedóniával és Bulgáriával, keleten pedig Törökországgal határos. A kontinentális Görögország keleti és déli partjain az Égei-tenger, míg nyugati partjain a Jón-tenger képezi a határt. Mindkettő a Földközi-tenger keleti medencéjének része, ahol sok sziget található. Erősen tagolt partvonal jellemzi, partvidéke 15.000 km hosszú. Dél felé a part egyre inkább csipkéződik, a szárazföld parthossza 4 000 km. Az összefüggő szárazföld csak 107 000 km², a többi 25 000 km² sziget.

Törökország olyan állam, amelynek területe kisebb részben Európában, nagyobb részben Ázsia délnyugati részén fekszik. A Fekete-tenger és a Földközi-tenger között elhelyezkedő Anatóliai-félsziget alkotja az ország fő területét. Északról Grúzia és Örményország, keletről Irán, délről Irak és Szíria, míg nyugatról az Égei-tenger szigetei, Görögország és Bulgária határolja. Keleti határát magas hegylánc védi, szárazföldi határait a 20. században véglegesítették különböző egyezményekben. Görögországgal közös határát a Lausanne-i béke határozta meg 1923-ban, mely megoldotta a Trákiával kapcsolatos határproblémákat, és kikötötte a lakosság kicse-

rélését, amelynek értelmében a népes görög lakosság kénytelen volt Görögországba költözni, a görög területen lakó török anyanyelvűek pedig Törökországba települtek.

Görögország és Törökország jelenleg az illegális bevándorlókkal szembeni közös fal kiépítését tervezi, de a két ország 20. századi történetében már létrejött és ma is létezik Ciprus szigetén egy igen sajátos helyzetet jelentő „fal”.

Ciprus – hivatalos nevén a Ciprusi Köztársaság – szigetország a Földközi-tenger keleti medencéjében, Törökországtól délre. Szicília és Szardínia után a Földközi-tenger harmadik legnagyobb szigete. Míg a sziget földrajzi szempontból Ázsiához tartozik (mivel az ázsiai kontinentális talapzaton található), addig az ország kulturális és politikai szempontból is Európa része. Az ország fővárosa Nicosia, mely a sziget középső részén található, s amelyet (a szigethez hasonlóan) kettéoszt a déli, szabad és főként görög-, illetve az északi, Törökország által megszállt töröklakta részeket elválasztó Zöld vonal. A megszállt területeken 1983 óta létezik a csak Törökország által elismert Észak-Ciprusi Török Köztársaság szakadár állam.

A Zöld Vonal megközelítőleg 180 kilométer hosszan osztja ketté a szigetet. Nagyjából követi a Tróodosz-hegység északi vonalát, keresztülfut a fővároson, majd ismét a hegyek mentén délkeleti, később keleti irányba folytatódik, és Famagusta kikötővárosánál éri el a tengert. A demarkációs vonal hármas ellenőrzés alatt áll: északról Törökország csapatai, délről a ciprusi hadsereg felügyeli, míg a két felet egy ENSZ által kijelölt és az UNFICYP által ellenőrzött, 200-2000 méter szélességű ütközőzóna választja el. Az ütközőzóna területe nagyrészt megközelíthetetlen, elaknásított, ahova 1974 óta kizárólag az ENSZ-erők léphetnek be. A Magyar Köztársaság 84 katona állomásoztatásával vesz rész a ciprusi békefenntartó misszióban.

A béketárgyalások eredményeként először 2003-ban nyitottak határátkelőt Nicosiában, a korábban a tárgyalások helyszínéül szolgált Ledra Palace Hotel mellett.

Idővel az átlépésre és a megszállt területeken tölthető időre vonatkozó szabályok is enyhültek.

Három évvel ezelőtt még azt ünnepelte a világ, hogy lyukat ütöttek a görög-török falon, s három évtized után egyesült Nicosia görög és török fele. A ciprusi példa, a Ledra utca megnyitása azonban nem lett ragadós, sőt inkább az ellenkezője történt. Megszületett a görög-török fal újabb terve.

Az Európai Bizottság szóvivője útján Athén tudtára adta, hogy nem nagyon tetszik neki az építmény ötlete. A Barroso-bizottság szerint az efféle kerítések csupán rövid távú intézkedésként működnek, más kérdés, hogy a határellenőrzés nemzeti hatáskörbe tartozik, azaz a görögök azt csinálnak, amit akarnak.

Athén érteni látszik a szóból, és a görög tárcavezető önmagát korrigálva már kijelentette, hogy a három méter magas műszaki zárat egyelőre csak 12,5 kilométer hosszan tervezik felhúzni a két ország természetes határának számító Évrosz folyó „gyenge pontjainál”, Oresztia város térségében.

Görögország jó ideje küzd az illegális bevándorlók egyre növekvő özönével, akik újabban a túlságosan veszélyes vízi utat szárazföldre cserélték, s nem Olaszországon, hanem Görögországon keresztül próbálnak bejutni a schengeni övezetbe.² Athén októberben az Európai Unió határőrizeti ügynökségének, a Frontex³-nek a segítségét kérte, jelezve, hogy egyedül képtelen megbirkózni a problémával.

Az Európai Bizottság külügyi biztosa jelezte, hogy Görögország számíthat az európai szolidaritásra, és konkrét segítséget kap az unió külső határainak őrzetéhez. Görögország és Törökország szárazföldi határán mindennap tömegesen próbálnak belépni Görögországba harmadik országból érkező illegális bevándorlók. Az emiatt növekvő nyomás „európai probléma, amire európai válasz szükséges” - mondta Papucisz, hozzátéve, hogy a görög kormány azt szeretné, ha az Európai Unió járőröket telepítené a görög-török határra. A határőr-egységek, amelyek a Frontex felügyelete alatt működnek, öt napon belül bevetethetők azokban az országokban, amelyeket „sürgős és kivételes” illegális migrációs hullám fenyeget. A megállapodás szerint az egységekbe mind a 27 tagállam küld határőröket.⁴

A tagállamok célja, hogy kezeljék a mediterrán térségből és az atlanti óceán partjai felől érkező illegális bevándorlók által okozott problémákat. A múlt évben az eddiginél sokkal nagyobb létszámú afrikai menekült indult Európa felé, s több mint 31 ezer illegális bevándorló érte el a spanyol partokat. Ez hatszorosa a 2005-ben érkezett bevándorlóknak, és Olaszország, valamint Málta sem kerülte el a rohamot.

Noha november óta a Frontex által küldött 200 határőr segítségével jelentősen csökkent az Évrosz folyón átkelő illegális határátlépők száma, ennek ellenére még

² Becslések szerint évente 120 ezer illegális bevándorló érkezik Görögországba.

³ Európai Unió Tagállamainak Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség

⁴ A határőr-egységek tevékenységéről lásd bővebben: Ávár Imre – Lipics László: Akcióban az EU határvédelmi csapatai – A RABIT bevetése. www.biztonsagpolitika.hu

mindig megközelíti a napi kétszázat. Az ENSZ adatai szerint 2008-ban az EU területén őrizetbe vett illegális bevándorlók 50 százalékát fogták el Görögországban, míg 2010. első nyolc hónapjában már 90 százalékra emelkedett ez az arány. A Frontex arról számolt be, hogy 2010 első felében az unió határain őrizetbe vett 40 997 illegális bevándorló több mint háromnegyede Görögországban lépett be, és elsősorban Törökország felől érkezett.

Az Ázsia, Afrika felől tömegesen érkező illegális bevándorlók megállítására kialakítandó görög-török fal elképzelése nem példa nélküli.

Az Európai Unió saját piacának előnyös helyzetbe hozatalával, a külső szereplőkkel szemben alkotta meg az új „Európa-erődöt”⁵, amelyet először csak gazdaságilag fogalmaztak meg, az utóbbi években viszont sokkal inkább a személyek szabad áramlásával, a menekült kérdéssel kapcsolatban kerül elő a kifejezés.

Az Európa-erőd két világ – Nyugat-Európa és Afrika, Ázsia – között épül. Konceptiója a szigorúbb ellenőrzés, és a „méltatlan” személyek kiszűrése. Felhívja a figyelmet a bevándorlás szabálytalan formájára, az ebben rejlő kockázatra, a gazdasági és társadalmi stabilitás gyengeségeire, de ellentmond a szabadságot és nyitottságot deklaráló európai uniós politikának.

A koncepció kettőssége magában foglalja a bevándorlás negatív és pozitív konzekvenciáit is: egyik oldalról kiválasztja azokat a tanult, képzett külföldieket, akik az európai munkaerő-piac hiányait pótolják, másik oldalról kiszűri azokat, akik „veszélyt” jelentenek a társadalomra. Felmerül azonban annak a kérdése is, hogy azokkal mi történjen, akik ugyan szabálytalanul érkeznek Európába, alacsonyan képzettek, de dolgoznak és dolgozni is szeretnének, miközben az „otthonmaradás” az elemi életfeltételeket sem biztosítja a számukra.

Az Európa-erődről a szakirodalom csak elméleti szinten beszél, de a „láthatatlan” erőd Ceutában⁶, Melillában⁷ kézzelfogható módon létező határkerítés a két spanyol enklávén és Marokkó között. És nem csak ott.

George Bush amerikai elnök 2006. októberében írta alá a törvényt arról, hogy 700 mérföld hosszan kerítést emelnek az Egyesült Államok mexikói határán az illegális bevándorlók és a kábítószercsempészek visszatartására. A határzár felépítésére az elnök 1,2 milliárd dollárt különített el. A határ védelmét nemcsak a kerítés megépítésével erősítették. Az amerikai határőrizeti szervek számára – hatáskörüket kibővítve – lehetővé tették, hogy akár erőszak alkalmazásával megállítsák az ellenőrzést elkerülő, határon átszáguldo járműveket. 2010. szeptember 1-jétől egy MQ-1 Predator UAV⁸-kből álló UAS⁹ kezdte meg működését a mexikói határ közelében.

⁵ Az első Európa-erődöt 1452-ben II. Mehmed építette a Boszporusz partján, hogy ennek segítségével ellenőrizze az ostromlott város vízi forgalmát.

⁶ Ceuta Spanyolország autonóm tartománya Afrikában, Marokkó tengerpartján helyezkedik el. A spanyol hatóságok az illegális bevándorlás visszaszorítására Ceuta város határán egy három méter magas kerítést emeltek, melyeket szögesdrótokkal és mozgásérzékelőkkel erősítettek meg.

⁷ Melilla városa spanyol exklávén Észak-Afrikában, a Földközi-tenger partján, Marokkó tengerpartján.

⁸ Unmanned Aerial Vehicle – Pilóta Nélküli Légi Jármű

A belbiztonsági minisztérium június óta két úgynevezett drónt¹⁰ állított szolgálatba a déli határvidék őrzésére, s a texasi Corpus Christiben került bevetésre a harmadik, Predator B típusú távirányítású repülőgép, így lehetővé vált a közel 3200 kilométer hosszú, Kaliforniától a Mexikói-öbölhöz négy szövetségi állam mentén húzódó határ utolsó, eddig „lefedetlen” szakaszának légi megfigyelése is. Az amerikai kormány 2010. őszén a Nemzeti Gárda 1200 katonáját vezényelte a határ őrzetére, és 1500 fővel bővítette a határrendőrség állományát annak a törvénynek az értelmében, amelyet augusztus 13-án írt alá Barack Obama elnök. A törvény összesen 600 millió dollárt biztosít a határ védelmének erősítésére. Az összegből a létszámnövelés mellett hat gépre bővítik a határrendőrség drónflottáját, továbbá gamma-sugaras szkennerek és kábítószer-kereső kutyák beszerzését tervezik. A Predator B felderítő gépek éjjellátó kamerákkal segítenek a drog- és embercsempészek terepen való felkutatásában, s egy-egy bevetés alkalmával akár 30 órán át is a levegőben tudnak maradni.

A fenti lépések, intézkedések alapvetően és elsősorban az adott országok, régiók, illetve az Európai Unió határai biztonságának szavatolását kívánják megteremteni.

A stockholmi program célja a határbiztonság szavatolásának és a migrációs áramlások megkönnyítésének összeegyeztetése. Az Uniónak folytatnia kell a tagállamai területére történő jogszerű beutazás megkönnyítését, ezzel párhuzamosan pedig intézkedéseket kell hoznia az illegális bevándorlás és a határokon átnyúló bűnözés ellen, valamint magas szintű biztonságot kell fenntartania.

Ennek érdekében alapvető fontosságú, hogy a Frontex és az Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal tevékenységei – a migránsoknak az Unió külső határain való fogadása tekintetében és különösen a vegyes összetételű migráncsoportok azonosítása érdekében – össze legyenek hangolva. A határellenőrzés optimalizálása érdekében továbbra is kiemelt célkitűzés marad a Schengeni Információs Rendszer második generációjának működésbe léptetése és a vízuminformációs rendszer bevezetése. Ezenfelül folytatódik az európai határőrizeti rendszernek¹¹ a déli és keleti határokon való fokozatos kiépítése. Az Eurosur célja, hogy korszerű technológiákat alkalmazó, az interoperabilitást és egységes határőrizeti normák alkalmazását támogató rendszer kerüljön bevezetésre.

Miközben az illegális bevándorlás, a határokon átnyúló bűnözés, a terrorizmus veszélye ellen a határbiztonság magas szintű garantálása jogos és nemzetközi összefogást igénylő törekvés, aközben az integrációs- és bevándorlás politikában elsősorban a társadalom tudatának radikális megváltozása jelenthet elfogadható megoldást. A társadalmi tudat változása természetesen nem egyik napról a másikra bekö-

⁹ Unmanned Aerial System – pilóta nélküli légi rendszer, maga a gép és az üzemeltetéshez szükséges egyéb rendszerek összessége

¹⁰ pilóta nélküli repülőgép

¹¹ Eurosur = European Border Surveillance System

vetkező változás, de nem is lehetetlen elképzelés, Előfeltétele, hogy a politikának alapvetően másként kell kezelnie a migrációt.

Az „erőd”, a „fal”, a „kerítés” – csak konstrukció, de zárt Európa sohasem létezett, és a jövőben Európának egyre több bevándorlóval lesz dolga. Viszont nem léteznek áthatolhatatlan falak és *„az erőd falait is mindennap kisebb robbanások gyengítik. Ennek következtében Európa löporos hordóvá vált, de a gyújtózsínórt még el lehet oltani.”*¹²

Felhasznált irodalom

1. A görögök falat építenének a bevándorlók ellen, Törökország nem ellenzi
Forrás: bevandorlo.wordpress.com (2011.01.10.)
2. A Tanács 2007/2004/EK rendelete (2004. október 26.) az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség létrehozásáról
3. ÁVÁR Imre – LIPICS László: Akcióban az EU határvédelmi csapatai – A RABIT bevetése. www.biztonsagpolitika.hu (2011.01.06.)
4. Brüsszelnek nem tetszik a görög fal Forrás: nol.hu/kulfold (2011.01.06.)
5. GÖRBE Attiláné ZÁN Krisztina: A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei. PhD értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, Bp., 2010.
6. LIPICS László: A Stockholmi Program hatása az integrált határbiztonsági rendszerre. http://mhht.eu/hadtudomany/2010_e_22.pdf (2011.01.10.)
7. MILBORN Corina: Európa: az ostromlott erőd. Alexandra Kiadó, 2006.
8. TEKE András: Határbiztonság az EU bővítése után. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények III. Pécs, 2004.
9. VIRÁNYI Gergely: Gondolatok a rendészettudományhoz. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények I. Pécs, 2002.
10. www.wikipedia.hu (2011.01.06.)

¹² Milborn Corina: Európa: az ostromlott erőd. Alexandra Kiadó, 2006. 207.o.